

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції
5-6 червня 2020 року

Львів – 2020

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток [Текст] // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 червня 2020 р.; [за заг. ред.: Нагірняка М.Я.]. – Львів : ЛДУ БЖД, 2020. – 285 с.

У матеріалах V Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток» (5-6 червня 2020 р.) висвітлюються питання, що стосуються актуальних правових, соціальних та психологічних аспектів подальшої розбудови соціальної роботи на засадах розвивальної парадигми, пріоритетних напрямків застосування інноваційних технологій у практиці соціальної роботи, соціальної політики та соціальної роботи в Україні на сучасному етапі, особливостей провадження соціальної роботи з різними категоріями населення, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та волонтерськими організаціями, соціальними інституціями.

Розгляд матеріалів, що пропонуються читачеві, сприятиме створенню умов для формування складових професійної компетентності соціального працівника і дозволить формувати адекватну модель діяльності майбутнього фахівця соціальної сфери.

Видання рекомендоване науковцям, викладачам, аспірантам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться теоретичними й практичними аспектами становлення та перспективами розвитку соціальної роботи в Україні та світі.

Відповідальний редактор: Нагірняк М.Я., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін та соціальної роботи Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(протокол № 3 від 30.05 2020р.)*

© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2020

© Кафедра гуманітарних дисциплін та соціальної роботи, 2020

© Нагірняк М.Я. 2020

УДК 36.1400**Оксана ТРУСЕВИЧ**

*кандидат фізико-математичних наук, доцент
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕТОДИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ПИТАННІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Психологи стверджують, що основна задача батьків – це соціалізувати свою дитину у соціальне середовище, навчити її адаптуватися у Всесвіті, знайти «своє місце під сонцем» у ньому, тобто дати «дитині крила», щоб вона вільно та легко могла входити у різні соціальні середовища, при тому не втративши своє «Я». Як відомо, соціалізація – це процес адаптації до нових умов, що триває усе життя, тобто вважатимемо соціалізацію переривчастим процесом, що складається з ряду пристосувань особистості до певних соціальних груп. Очевидно, що соціалізація тим ефективніша, чим активніше індивід бере участь у суспільній діяльності. Отож, соціалізація – це процес входження особистості в соціальне суспільство загалом через набуття соціального досвіду людства, а адаптація – це процес входження особистості в конкретну соціальну спільноту через засвоєння соціального досвіду цієї спільноти і використання нагромадженого раніше соціального досвіду.

Коли студенти, поступивши у вуз, приходять у нове для себе середовище, незавше комфортно себе відчують у ньому, відчують соціальну підтримку викладачів вузу, що неначе батьки, неначе соціальні працівники підтримують їх у їхній соціальній адаптації. Тема адаптації першокурсників розглянута багатьма авторами [1–13], де кожен з авторів детально аналізує аспекти даної тематики. Зокрема [10; 11], автори акцентують увагу, називаючи педагогів соціальними працівниками, що покликані допомагати першокурсникам у

їх соціалізації, адаптації та, як наслідок, їх подальшій самореалізації, адже педагог «виконує одне із найголовніших завдань соціальної роботи в процесі становлення студента як повноцінної особистості, що самореалізується у сучасному світі – це надання допомоги у здійсненні успішної соціалізації людям, що мають утруднену соціалізацію, що заважає їм самореалізації» [10, с. 130].

У даній статті розглядатимемо питання методів соціальної роботи, що варта використовувати педагогам, як соціальним працівникам у своїй роботі щодо соціалізації студентів. Як відомо [10; 12], всі методи поділяються на всезагальні (філософські), загальнонаукові та спеціальні.

Всезагальний (філософський) метод становить єдність методологічної і світоглядної позиції суб'єкта у різних видах діяльності, тобто він вбирає у себе багатство загальнонаукових і конкретних методів подібно до того, як загальне вбирає у себе елементи особливого та одиничного. Ці методи вивчають у відповідних фундаментальних та прикладних науках. До них входять: аналіз (розклад (подумки) предмета чи явища на складові, визначенні елементів цілого, розгляді їх властивостей), синтез – метод, коли знання про предмет отримують шляхом поєднання його елементів і вивчення їх зв'язку, індукція – метод логічного розмірковування, що рухається від тверджень вужчого характеру до ширшого, дедукція – метод логічного розмірковування, що рухається від тверджень ширшого характеру до вужчого, спостереження – свідоме та цілеспрямоване сприйняття, дійсності, експеримент – дозволяє досліджувати конкретні явища дійсності та виконує функцію критерію істинності наукового пізнання загалом, аналогія – метод, що містить у собі подібність предметів (явищ, процесів тощо) щодо певних властивостей, моделювання – метод дослідження, що ґрунтується на побудові та вивченні зразків реально існуючих предметів, явищ і конструйованих об'єктів для визначення або поліпшення їх характеристик, удосконалення та управління ними тощо.

До загальнонаукових методів входять методи, що визначають деякі аспекти пізнання природи, до них входять: аналіз літературних джерел, теоретичний аналіз і синтез педагогічних досліджень, вивчення та узагальнення досвіду тощо.

Спеціальні методи – це специфічні способи пізнання і перетворення окремих сфер реального світу, що притаманні тій чи іншій системі знань (політології, соціології, педагогіці тощо). Отож зупинимось на методах соціальної роботи у педагогіці. У практиці соціальної роботи широко застосовуються психолого – педагогічні методи, що характеризуються педагогічним регулюванням соціального самопочуття та поведінки людини. Як відомо, спрямованість вчинків людини зумовлюють, крім неї особисто, соціально – психологічні явища: громадська та групова думка, настрої, смаки, захоплення, люди.

Виникаючи як продукт спілкування, вони набувають відносної самостійності. Так з'являється складний механізм соціальної саморегуляції, що у більшості випадків, люди діяли б не так як вони хотіли, а як узвичаєно у їхній групі, колективі тощо. Але це не означає повної залежності індивіда від зовнішніх умов. Механізм педагогічного регулювання духовно – морального стану й поведінки особи чи соціальної групи дає можливість цілеспрямовано впливати на свідомість людини з метою формування у неї усталених поглядів, переконань, моральних принципів і норм, уміння правильно діяти в конкретних соціальних умовах та обставинах.

Свідомість людини – це вищий регулятор її поведінки, тому що будь-який імпульс до дії виникає спочатку під впливом внутрішнього стану особи чи зовнішніх факторів, але завжди співвідноситься з її поглядами, ідеалами, принципами, нормами, установками і відповідно підтримується чи заперечується.

Основним серед психолого – педагогічних методів є переконання. Воно здійснюється через різні форми: роз'яснення, порада, рекомендація, позитивний приклад,

зразок активної життєдіяльності. Тому за допомогою переконання досягається осмислене засвоєння людиною наукових знань, правових норм, етичних рекомендацій тощо.

Інколи виникає розрив між суспільними нормами та груповою психологією. Соціальне середовище може нав'язувати людині хибні та шкідливі погляди і зразки поведінки, ізолювати індивіда від суспільних цінностей та норм. Тоді соціальному працівникові, тобто викладачу потрібні певні вміння та здібності, щоб впливати не лише на людину, але і на соціально – психологічні явища, що панують у її соціальному мікросередовищі. Для цього використовують соціологічні дослідження, спостереження соціально-психологічну діагностику, навіювання, інформування, залучення до праці, заохочення самовиховання, стимулювання культурного розвитку, вияву творчих можливостей особи, спирання на позитивний досвід, прогресивні традиції, звичаї та інші методи і засоби

Психолого – педагогічні методи – це вивчення результатів діяльності студентів, соціальна терапія (індивідуальна, групова, трудова, терапія самовиховання, дискусії, сімейна, ігрова терапія, соціодрама, психодрама), сповідальний метод.

Завершуючи та підсумовуючи огляд методів соціальної роботи із студентами зазначимо, що на свідомість та поведінку людей, в тому числі студентської спільноти впливає багато взаємопов'язаних факторів, тому методи соціальної роботи слід застосовувати у комплексі. Тим паче, що вони органічно пов'язані та ефективні за умови одночасного застосування, а не ізолювано. Це підтверджує необхідність комплексного підходу як принципу використання методів соціальної роботи. Наявні між ними відмінності важко вловлювані. Найсуттєвішим є те, що принципи соціальної роботи постійні, мають обов'язковий характер. Методи її рухливіші, можуть варіювати залежно від зміни соціальних умов.

Методи та принципи соціальної роботи треба розглядати у тісному зв'язку з її цілями та завданнями. Мета зумовлює сукупність способів її досягнення, принципи дають змогу вибрати найефективніші у цих умовах. Власне, врахування такого взаємозв'язку між ними – і є методологічною основою соціальної роботи.

Як наслідок, кожен викладач як «соціальний працівник», що покликаний на допомогу соціалізації студента, має взяти на озброєння інформацію про методи та принципи, що є найефективнішими у цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Вайнола Р.Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : [монографія] / Р.Х. Вайнола ; за ред. С.О. Сисоевої. Запоріжжя : Хортицький навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, 2008. 460 с.
2. Горілий А.Г. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. Тернопіль «Видавництво Астон». 2004. 174 с.
3. Зверева І.Д. Соціальна робота в Україні. Навчальний посібник. К. Центр навч. літер. 2004. 256 с.
4. Луговий В. Концептуальні засади розроблення національної рамки кваліфікацій / В. Луговий // Вища школа. 2010. № 9. С. 15–24.
5. Лукашевич М.П., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи. К. МАУП. 2003. 168 с.
6. Практикум з соціальної роботи: Навчально-методичний посібник // Укл. Шевчук О.М. Умань: ФОП Жовтий. 2016. 100 с.
7. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України № 3715-VI від 08 вересня 2011 року [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
8. Семігіна Т.В., Мигович І.І. Теорія і методи соціальної роботи. К. Академвидав. 2005. 328 с.
9. Соціальна робота: В 3 ч. — К.: Вид. дім «Кієво-Могилянська академія», 2004. Ч. 2: Основи соціальної роботи / А.М. Бойко, Н.Б. Бондаренко, О.С. Брижовата та ін.; За ред. Т.В. Семігіної, І.М. Григи. С. 120-123.

10. Трусевич О.М. Актуальні проблеми підготовки педагогічних працівників, як «фахівців соціальної сфери». Зб. матеріалів VII Всеукраїнської науково Інтернет-конференції «Гуманітарні аспекти формування особистості». Львів. 29 травня 2019. С 130-136.
11. Трусевич О.М., Гембара Т.В. Сучасний викладач, як «соціальний працівник» в процесі соціальної адаптації, самореалізації студента. Зб. матеріалів IV міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток». Львів. 24-25 травня 2018. С 371-374.
12. Тюптя Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота: теорія і практика. К. ВМУРОЛ «Україна». 2004. 408 с.
13. Фурман А.В., Підгурська М. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник. Тернопіль ТНЕУ. 2014. 174 с.

УДК 364-78:364-43-021.321

Ольга УМАНЧУК

Національний авіаційний університет

Науковий керівник:

старший викладач Новікова Н.Є.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Динамічність, складність і суперечливість суспільного життя об'єктивно вимагають від держави посилення уваги до соціальних проблем. Сьогодні в свідомість людей входить нове поняття соціальна анімація, тобто пошуків соціальних відносин і зав'язків в суспільстві. Соціальні педагоги та соціальні працівники як фахівці різних соціальних служб доповнюють і розвивають багатопланову діяльність закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, громадських організацій, взаємодіють з ними, виконання інтегративної функції у взаємодії зв'язку державно-громадських структур з сім'єю і особистістю.